

BERICHTEN

Verenigingsverslagen en mededelingen

NEDERLANDSE VERENIGING VAN
TANDARTSEN

Samenstelling nieuw bestuur

Tijdens de voorjaarsvergadering van de *Nederlandse Vereniging van Tandartsen* d.d. 6 april, is het bestuur als volgt samengesteld:

Dr. W. Kalk – voorzitter;
Dr. A. H. Stolk – vice-voorzitter;
Dr. F. P. Mesu – secretaris, p/a Langegracht 39,
3601 AJ Maarssen;
Dr. G. J. van Campen – 2e secretaris;
E. W. E. Sedee – penningmeester;
Dr. R. P. van Oort – commissaris;
J. G. A. Advokaat – commissaris.

STICHTING VOOR WETENSCHAPPELIJK
TANDHEELKUNDIGEN ARBEID

Samenstelling nieuw bestuur

Tijdens de voorjaarsvergadering van de *Nederlandse Vereniging van Tandartsen* d.d. 6 april 1984, is het bestuur van de Stichting W.T.A. als volgt samengesteld:

Dr. W. H. van Palenstein Helderma – voor-
zitter;
Dr. A. E. Bosman – secretaris, Emmalaan 28,
3581 HV Utrecht;
Dr. R. P. van Oort – penningmeester;
S. E. W. Engels – lid;
J. P. A. M. Smeekens – lid.

NEDERLANDSCH TANDHEELKUNDIG
GENOOTSCHAP

Verslag wetenschappelijk gedeelte voorjaars-
vergadering d.d. 15 maart 1984 te Utrecht

De ochtendvergadering werd ingeleid door collega Eijkman. Hij spitste het thema – 'communicatie' – toe op het probleem in hoeverre de vraag naar tandheelkundige hulp kan worden gestimuleerd. Immers ca. een kwart van de bevolking bezoekt de tandarts niet of zeer zelden. De kenmerken van wél en niet-bezoekers zijn vrij goed bekend, in de eerste groep komen vergeleken met de tweede meer vrouwen en jongeren voor, meer niet-angstigen en mensen met meer kennis, meer vrouwen in het werk van tandartsen en meer waardering voor hun activiteiten.

Onderzoek over het effect van maatregelen om de vraag naar tandheelkundige hulp te stimuleren is vrijwel onbekend. Wel worden in de literatuur een aantal pogingen beschreven, zoals b.v. acties met behulp van massamedia, oproepsystemen, openen van klinieken in wijken etc. Voorlichting, in de tandheelkunde T.G.V.O. (een begrip dat overigens gelijkgesteld wordt aan preventie), wordt gezien als één van de mogelijkheden om mensen ertoe aan te zetten meer naar de tandarts te gaan.

In de huidige campagne, opgezet door de Sectie T.M.Z. van de Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, speelt dat voorlichtingselement een belangrijke rol. Vervolgens introduceerde collega Eijkman twee deskundigen, van buiten de tandheelkunde afkomstig, waaraan gevraagd was om ieder vanuit hun eigen optiek (massacommunicatie versus G.V.O.) een visie te geven op dergelijke voorlichtingsactiviteiten.

Als eerste spreker trad op Prof. Dr. J. G. Stappers, psycholoog en hoogleraar in de Publicistiek te Nijmegen. Hij vroeg zich af of een voorlichtingscampagne praktisch uitvoerbaar is en in de tweede plaats of men zo'n campagne ethisch kan verantwoorden.

Aangezien de Maatschappij inmiddels met de campagne is gestart, moest hij op de eerste vraag noodgedwongen 'ja' zeggen. Hij wilde zich niet uitspreken over de ethische kant van de zaak. Het belangrijkste in dit verband is het doel van zo'n campagne en de vraag in wiens belang dit lijkt te gebeuren. De schijn is dan belangrijker dan de feiten. Met enige saillante voorbeelden uit de pers maakte de spreker duidelijk dat het publiek de campagne ziet als een poging om de tandarts meer werk te verschaffen.

Spreker vreesde dat de campagne uitgaat van de eenvoudige stelling, dat informatieverstrekking op zich zelf al voldoende effect bewerkstelligt. Maar, communicatie is een ingewikkeld proces, waarbij zowel de wederzijdse beïnvloeding een grote rol speelt als de 'credibility' en 'attractiveness' van de instantie die de boodschap brengt. De laatstgenoemde factoren lijken in het geval van de tandheelkundige professie niet al te gunstig. Onderzoek wijst uit, dat de kans op succes het grootst is als 1. een dergelijke campagne wordt ondersteund door anderen, 2. er intermediairen ingeschakeld kunnen worden en 3. het doel stapsgewijs, met tussentijdse bijstelling, bereikt kan worden. Deze drie voorwaarden zijn in de tandheelkunde heel moeilijk realiseerbaar. De verwachting van Stappers was dan ook dat het effect van de campagne gering zal zijn. Onze conclusie is dat Stappers de aanwezigen een heldere spiegel voorhield, waarvan het beeld niet al te rooskleurig is. In hoeverre dit slechts een 'spiegelbeeld' is, zal het resultaat van de campagne ons in de nabije toekomst leren.

De volgende spreker was Dr. W. F. M. de Haes, sociaal-psycholoog en hoofd van de afdeling G.V.O. van de G.G. en G.D. te Rotterdam. Gezondheid wordt niet alleen bepaald door biologische en omgevingsfactoren, zoals vroeger

wel werd gedacht, maar tevens door gedrag c.q. levensstijl van de betrokkene. Bovendien is de verwerking van een voorlichtingsboodschap geen zuiver rationeel proces. Ervaringen uit het verleden, het sociale milieu, gewoonten en verwachtingen spelen daarbij een rol. Het emotionele effect kan zo dominant zijn dat het rationele niet aan bod komt.

Spreker behandelde een aantal modellen die, op grond van psychologische theorieën, gezondheidsgedrag pogen te verklaren en te voorspellen. Bij één ervan, het 'health belief'-model, stond De Haes wat uitvoeriger stil. Een aantal factoren zijn bepalend voor het gezondheidsgedrag, namelijk de bereidheid actie te ondernemen, een afweging van voor- en nadelen van gepropageerd gedrag en een duidelijke aanleiding om tot actie over te gaan.

Bij de bereidheid actie te ondernemen speelt de ernst van de aandoening een grote rol. Gevraagd aan een groep respondenten wat zij een belangrijke ziekte achten, kwam tandbederf als antwoord niet voor. Toch werd met name een tandeloze mond en de onregelmatige stand van de tanden wel als een probleem gezien.

Spreker wees erop hoe ingewikkeld de problemen van de G.V.O. zijn en hoe betrekkelijk weinig gegevens men voorhanden heeft. Hij stond kritisch ten opzichte van de campagne, die hij overigens wel goed doordacht vond. Maar aan de wijze van interventie, die nodig is om de doelgroep optimaal te bereiken, zou zijns inziens een zorgvuldige voorstudie vooraf hebben moeten gaan. Nu is de interventiemethodiek al beslist, met alle gevolgen van dien. Verder lijkt te veel op het effect van massamedia te worden vertrouwd. Voorts zijn G.V.O.-activiteiten met name effectief wanneer deze op kleine groepen worden gericht, groepen die weinig contact hebben met de zorgverlening. Bij deze campagne loopt men het risico dat juist die groepen worden bereikt die toch al regelmatig de tandarts bezoeken en waarvoor de campagne dus feitelijk niet is opgezet.

In de middagvergadering werd aandacht besteed aan de voorlichting op het gebied van de tandheelkundige wetenschap, het P.A.O.T. Collega Genet, secretaris van het Orgaan P.A.O.T., gaf in een goed voorbereide voordracht op heldere wijze een uiteenzetting over de organisatie en werkwijze van het orgaan P.A.O.T. Hij ging in op de vraag wat de bedoeling is van het P.A.O.T. en hoe de onderwijskundige aanpak eruit dient te zien, hoe de kwaliteit door het overlegorgaan en de coördinatoren wordt bewaakt en wie dit alles moet bekostigen. Ook de verplichtstelling kwam aan de orde. Hoewel P.A.O.T niet verplicht is, mag men het ook niet zien als een vrijblijvende aangelegenheid.

In de keuze van het soort cursus is men gebonden aan het vrije markt-principe, dat als enig criterium op dit moment wordt gehanteerd. Het is de bedoeling dat de nascholing zich zelf betaalt. Overigens zijn de huidige cursuskosten, vergeleken met vergelijkbare cursussen in het buitenland, redelijk en vaak lager. Voorts wees collega Genet erop dat door de

Subfaculteiten Tandheelkunde nog geen of weinig prioriteiten zijn gesteld voor een structurele aanpak van het P.A.O. en dat P.A.O.T.-onderwijs nog te veel wordt gegeven door enthousiaste medewerkers die deze taak vervullen naast het onderwijs aan studenten. Wil het universitaire P.A.O.T. goed van de grond komen, dan zal de noodzakelijke structuur daarvoor bij de Subfaculteiten Tandheelkunde aanwezig moeten zijn.

Tenslotte sprak collega Van der Stelt, coördinator voor het P.A.O.T. bij de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij ging in op de problemen die de coördinatie op de universiteiten met zich meebrengt. Zijn conclusie was dat de ervaringen met P.A.O.T. vrij goed zijn, maar dat de organisatoren nog tijd gegund moet worden om in deze opbouwfase de zaken soepel te laten lopen. Het P.A.O.T. is een complex gebeuren, waarbij veel docenten zijn betrokken. Het zal nog moeten groeien naar een vorm die voor de professie aanvaardbaar kan worden geacht.

Een levendige discussie, vooral gevoerd door die leden van het Genootschap die als medewerker aan een universiteit het nauwst betrokken zijn bij de problematiek van het postacademisch onderwijs, besloot de middag.

A. Groeneveld, 2e secretaris

VERENIGING TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDIGE GEZONDHEIDSZORG VOOR GEHANDICAPTEN

Verslag wetenschappelijke vergadering d.d. 23 maart 1984

Op 23 maart jl. hield de *Vereniging tot Bevordering der Tandheelkundige Gezondheidszorg voor Gehandicapten* haar wetenschappelijke vergadering in Bartimeushage te Doorn. Het onderwerp van deze dag was: 'Tandheelkundige behandeling onder algehele anesthesie'.

Dr. W. J. H. Berendsen (Kindertandheelkunde K. U. te Nijmegen) sprak over het onderwerp 'Indicatiestelling'. Het indicatiëgebied vatte hij in één zin samen: 'Patiënten waarbij het onmogelijk is tandheelkundige behandeling te geven met behulp van psychologisch verantwoorde benaderingsmethoden, eventueel aangevuld met medicatie (psychofarmaca) of inhalatie-sedatie'.

Hij achtte het van groot belang dat tandartsen de mogelijkheid krijgen om hun niet-coöperatieve patiënten door te sturen naar iemand die daar meer ervaring in heeft. Pas dán kan de mogelijkheid overwogen worden om tot narcose-behandeling over te gaan, want algehele anesthesie mag in de tandheelkunde alleen in uitzonderingsgevallen worden toegepast.

De tweede voordracht werd gegeven door mw. G. Eelkema-Bolier (Kindertandheelkunde R.U. te Utrecht). De titel was 'Begeleiding van de patiënt'. Zij ging in op de voor- en de nazorg van de behandeling onder algehele anesthesie. Naar

haar mening dient er vooraf aandacht te worden gegeven aan het regelen van afspraken, financiën, verzamelen van medische gegevens en lichamelijk en tandheelkundig vooronderzoek. Daarnaast achtte mw. Eelkema vooral de psychologische begeleiding van zowel de patiënt als zijn ouders of verzorgers van het allergrootste belang. Concluderend stelde zij dat een tandheelkundige behandeling onder narcose pas zinvol is wanneer er een goede nazorg plaatsvindt. Zij doelde daarmee op de follow-up door tandarts en mondhygiënist gericht op de preventie van cariës en parodontale aandoeningen.

Collega J. Boehmer (algemeen-practicus) hield een lezing over 'De realisatie, organisatie en resultaten van de behandeling onder narcose in het Gemeente-ziekenhuis te Arnhem'.

Na een historisch overzicht gaf hij een uiteenzetting van de procedure die bij narcose-behandeling in voornoemd ziekenhuis wordt gevolgd. Van de patiënten werd 50% conserverend behandeld, terwijl bij de andere helft alle elementen moesten worden geëxtraheerd.

Collega Boehmer behandelt in het Gemeente-ziekenhuis lichamelijk en geestelijk gehandicapten en zeer angstige lichamelijk en geestelijk niet-gehandicapten, de zgn. emotioneel-gehandicapten. Omdat in dit ziekenhuis voor deze groepen patiënten een opname van drie dagen noodzakelijk is, zou er een geweldige financiële besparing mogelijk zijn, indien een deel van de patiënten met inhalatie-sedatie behandeld zou worden, aldus de spreker. Vooral de groep emotioneel-gehandicapten zou hiervoor in aanmerking kunnen komen.

Tot slot sprak de heer H. Blokker (directeur A.T.Z.) over de mogelijkheden van de tandheelkundige behandeling van gehandicapten binnen het kader van de zgn. regeling artikel 9a en 9b. De heer Blokker pleitte voor de vergroting van de bereikbaarheid van de zorg. Op politiek en maatschappelijk terrein moet men zich bewuster worden van het feit dat de gehandicapten die zorg krijgen welke hen toekomt. Tandartsen, ziektenkostenverzekeraars en universiteiten hebben hierin een belangrijke taak. Zij zullen moeten samenwerken.

Verder uitte de heer Blokker zijn bezorgdheid over de financiering en continuering van de hulp in de toekomst. Met vereende kracht zal men hiervoor moeten strijden. Het zal nodig zijn om een ministeriële goedkeuring te verkrijgen voor de op te richten stichtingen die verantwoordelijk zullen zijn voor de hulpverlening. De dag werd beëindigd met een zeer geanimeerde discussie.

Mw. H. L. Tan, 1e secretaris

Internationaal

FÉDÉRATION DENTAIRE INTERNATIONALE

Aanvulling op programma Wereldjaarcongres Helsinki 1984

De combinatie van omstandigheden dat de parodontologie in de Scandinavische landen hoog ontwikkeld is en dat het Wereldjaarcongres ditmaal te Helsinki plaatsvindt, heeft het organiserende comité, in overleg met de sectie Parodontologie van de Finnish Dental Society, doen besluiten een halve dag van het congres te wijden aan de jongste ontwikkelingen in de therapie van parodontale aandoeningen. Het betreft een symposium, getiteld: 'The Scandinavian way of periodontal treatment' dat zal worden gehouden op donderdag 30 augustus 1984 van 9 tot 12 uur, aldus meldt de FDI-Newsletter nr. 128 van mei 1984. Dus niet, zoals het blad eerder had gemeld, om 14 uur (zie Ned Tijdschr Tandheelkd 1984; 91: 130). Er worden vijf voordrachten gehouden:

1. J. Ainamo (Finland): 'Treatment needs of periodontal disease'.
2. A. Frandsen (Denemarken): 'Changing patterns of attitudes and oral health behaviour'.
3. Leena Saxen (Finland): 'Scientific basis of periodontal treatment'.
4. S. Nyman (Zweden): 'The regenerative potential of the periodontal tissues: a look into the future'.
5. J. Silness (Noorwegen): 'Periodontally acceptable replacement of lost teeth'.

Alle genoemde sprekers hebben hun sporen op de door hen te bespreken gebieden ruimschoots verdiend en genieten internationale bekendheid, zeker ook bij de lezers van dit tijdschrift. De organisatoren hopen dan ook op een grote belangstelling en een vruchtbare discussie.

Binnenland

NUFFIC

Periodicals Project: Wetenschappelijke literatuur voor de Derde Wereld

De *Netherlands Universities Foundation For International Cooperation* (NUFFIC) is met een nieuwe activiteit begonnen: het NUFFIC Periodicals Project. Sinds 1983 helpt de NUFFIC als dienstverlenende centrale voor internationale samenwerking universiteiten in de Derde Wereld aan vaktijdschriften. Geen nieuwe exemplaren, maar 'tweedehands' wetenschappelijke lectuur afkomstig van universiteiten, hogescholen en andere instellingen die zich in Nederland met wetenschappelijk onderzoek bezighouden. De NUFFIC treedt in het Periodicals Project op als intermediair die vraag en aanbod op elkaar afstemt. Op deze manier krijgen deze tijdschriften een nuttig tweede leven in de Derde Wereld, want aldaar bestaat een groot gebrek aan vakliteratuur. De ontwikke-

lingslanden beschikken namelijk niet over de harde valuta voor abonnementen op buitenlandse tijdschriften.

De belangstelling van de Derde Wereld-universiteiten gaat uit naar vakliteratuur in onder meer de Engelse of Franse taal. Wie met wetenschappelijke tijdschriften de schaarste in de bibliotheken van de ontwikkelingslanden wil helpen oplossen, wordt verzocht contact op te nemen met de heer P. Samsom van het NUFFIC Periodicals Project, postbus 90734, 2509 LS Den Haag (telefoon 070-50 26 81, toestel 225).

PROMOTIES

J. P. van Amerongen

Op dinsdag 22 mei 1984 promoveerde de heer J. P. van Amerongen (De Bilt) tot doctor in de Geneeskunde aan de rijksuniversiteit te Utrecht, op een proefschrift getiteld: 'The extracellular matrix of dental pulp'.

Promotor was Prof. Dr. G. J. M. T. Tonino.

J. de Vires

Op donderdag 24 mei 1984 promoveerde de heer J. de Vires (Amsterdam) tot doctor in de Geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Trends in craniofaciale groei van Amsterdamse kinderen'.

Promotoren waren Prof. Dr. N. E. A. Myrberg, Prof. Dr. J. van Limborgh † en Prof. Dr. J. Strackee (hoogleraar in de Medische-biologische informatie aan de Universiteit van Amsterdam).

J. G. N. Swart

Op woensdag 30 mei 1984 promoveerde de heer J. G. N. Swart (Haarlem) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Botvervanging in het maxillofaciale gebied'.

Promotoren waren Prof. Dr. W. A. M. van der Kwast en Prof. Dr. K. de Groot, co-promotor Prof. Dr. C. Lekkas.

P. de Roos

Op vrijdag 8 juni 1984 promoveerde de heer P. de Roos (Amsterdam) tot doctor in de Geneeskunde aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, op een proefschrift getiteld: 'Intermaxillaire fixatie'.

Promotoren waren Prof. Dr. W. A. M. van der Kwast en Prof. Dr. F. C. Stam (hoogleraar in de Neuro-pathologie aan de Vrije Universiteit), terwijl Dr. D. B. Tuinzing als referent optrad.

DR. F. E. R. DE MAAR 50 JAAR TANDARTS

Vijftig jaren professionele activiteiten van de voormalige beheerder van het Tandheelkundig Museum van de rijksuniversiteit te Utrecht hebben een bijzonder perspectief, want sedert 18

mei 1934 – de dag waarop Dr. F. E. R. de Maar het tandartsdiploma verwierf – is zijn belangstelling uitgegaan naar de historie der Tandheelkunde. Daarom werd ook de organisatie van de herdenking van Honderd Jaar Tandheelkundig Onderwijs in Nederland, in september 1977, in zijn handen gelegd, als voorzitter van de Raad van Bestuur van de gelijknamige Stichting.

Zijn publikaties, in dit tijdschrift verschenen, zijn vrijwel zonder uitzondering van een geschiedkundig karakter. Tegen deze achtergronden verleende de Vrije Universiteit te Amsterdam hem dan ook op 20 oktober 1980 een eredoctoraat.

Met haar gelukwensen, spreekt de Redactie gaarne de wens uit dat collega De Maar, ook in de toekomst, nog lang zijn blik gericht mag houden op het verleden.

POSTACADEMISCH ONDERWIJS TANDHEELKUNDE

Cursussen in de maand september

Hieronder volgt een herinnering aan de cursussen die in de maand september, onder auspiciën van het *Orgaan voor Post-Academisch Onderwijs Tandheelkunde*, worden gegeven. Voor uitvoerige informatie wordt op deze plaats verwezen naar het 'rode' *curriculumprogramma april '84-december '84*.

VU Initiële parodontale behandeling, B-cursus, 10 september tot en met 21 november 1984.

RUU Initiële parodontale therapie, B-cursus, 18 september tot en met 20 november 1984.

KUN Klinische parodontologie I, 20 september tot en met 13 december 1984.

KUN Kindertandheelkunde, klinische cursus, 24 september, 1, 8, 15 en 22 oktober 1984.

UvA A-cursus parodontale diagnostiek, 26 en 27 september 1984.

UvA Het dysfunctiesyndroom, praktische vervolgcursus, 28 en 29 september 1984.

RUG Apexresectie, 29 september 1984.

BELEIDSADVIESCOLLEGE AUTOMATISERING GEZONDHEIDSZORG

Subsidiemogelijkheden projecten informatievoorziening

Onlangs heeft de Staatssecretaris van WVC zijn eerder aangekondigde voornemen tot het bieden van subsidiemogelijkheden voor projecten, die tot doel hebben de informatievoorziening ten behoeve van de extramurale sector te verbeteren, geëffectueerd. Dit is gebeurd door middel van een schrijven aan de Ziekenfondsraad, waarin wordt verzocht een bedrag van 9,3 miljoen gulden beschikbaar te houden voor onder meer dergelijke projecten.

Projectvoorstellen kunnen worden ingediend bij het Beleidsadviescollege Automatisering Ge-

zondheidszorg (BAG), dat adviseert over de toewijzing van gelden. Voor nadere informatie over de wijze van indienen van voorstellen en over de toekenningscriteria kan men zich wenden tot het secretariaat van het BAG, postbus 439, 2260 AK Leidschendam. Dit is telefonisch bereikbaar onder nummer 070-20 92 60, tst. 2274.

NUMERUS FIXUS TANDHEELKUNDE

In afwijking van het advies van de Academische Raad is een numerus fixus voor de studierichting der Tandheelkunde definitief vastgesteld van 360 (advies AR: 415).

Verdeeld over de vijf universiteiten zijn de aantallen:

Rijksuniversiteit te Groningen 90.

Rijksuniversiteit te Utrecht 60.

Universiteit van Amsterdam 65.

Vrije Universiteit te Amsterdam 55.

Katholieke Universiteit te Nijmegen 90.

Agenda

Data der voornaamste wetenschappelijke congressen en vergaderingen in binnen- en buitenland.

* Eerste vermelding

1984

25 augustus

Eendaagse cursus Ned. Ver. voor Gnathologie 'Diagnosis facial pain, TMJ dysfunction and treatment'. Inl. secr. NVG, Statenplein 16a, 2582 EZ 's-Gravenhage.

25 augustus-1 september

72e Wereldjaarcongres FDI, Helsinki, Finland.

27-30 augustus

Vierdaagse (vervolg)cursus Ned. Ver. voor Gnathologie 'Diagnosis facial pain, TMJ dysfunction and treatment'. Inl. secr. NVG, Statenplein 16a, 2582 EZ 's-Gravenhage.

29-31 augustus

8e Jaarvergadering European Prosthodontic Association, Institute for Theoretical Sciences of the Semmelweis Medical University, Nagyvárad 4, H-1089 Budapest, Hongarije.

3-7 september

7e Congres Int. Association of Dentistry for the Handicapped, Sonesta Hotel, Amsterdam. Inl. mw. H. L. Tan, Brouwersgracht 210B, 1013 HD Amsterdam (tel. 020-22 98 76).

9-12 september

10th Annual Meeting Association for Dental Education in Europe (A.D.E.E.), Oslo, Noorwegen.

- * 20 september**
Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Postacademisch onderwijs/bijzondere verrichtingen'. Aanvang 20.00 uur.
- 21 september**
Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Parodontologie, hoofgebouw Vrije Universiteit, De Boelelaan, Amsterdam. Thema: 'Periodontal-restorative relationships'. Inl. secr. J. A. H. Tromp, Ant. Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen, tel. 050-11 73 91.
- 22 september**
WTA-cursus 'Reconstructive dentistry'. (Dr. P. Schäfer.) Vrije Universiteit te Amsterdam. Inl. Dr. A. E. Bosman, Emmalaan 28, 3581 HV Utrecht.
- 3-6 oktober**
8e Internationaal congres voor tandtechnici annex tentoonstelling 'dentechnica 84', KölnMesse, Congress-Centrum Ost, Keulen, West-Duitsland.
- 12-13 oktober**
International Congres Function and Dysfunction of the Stomatognathic System, Padua, Italië. Inl. Dr. P. G. F. C. M. Battistuzzi, Philips van Leydenlaan 25, 6500 HD Nijmegen.
- 26 oktober**
Najaarsvergadering Ned. Tandheelkundig Genootschap, Orpheus, Apeldoorn.
- * 26 oktober**
75-jarig jubileum Amsterdamse Tandartsen Vereniging, Hotel Krasnapolsky, Amsterdam. Thema: 'Vestigingsbeleid regio Amsterdam'.
- Aanvang 15.00 uur. Inl. T. S. Ong, postbus 9812, 1006 AM Amsterdam (tel. 020-15 69 36).
- 2 november**
Dr. G. J. van Hoytema Stichting, cursus: 'Tandarts en totale prothese', Technische Hogeschool Twente.
- 2-3 november**
Najaarsvergadering Ned. Ver. voor Mondziekten en Kaakchirurgie, Nijmegen. Inl. secr. J. M. Onland, Centraal Ziekenhuis, Metiusgracht 30, 1815 JB Alkmaar.
- 16 november**
Najaarsvergadering Ned. Ver. van Tandartsen, Meppel. Onderwerp: Praktijkuitoefening. Inl. secretariaat Langegracht 39, 3601 AJ Maarssen, tel. 03465-63511.
- 17 november**
Najaarsvergadering Ned. Ver. van Tandartsen, Rotterdam. Onderwerp: Praktijkuitoefening. Inl. secretariaat Langegracht 39, 3601 AJ Maarssen, tel. 03465-63511.
- 19 november**
Klinische avond voor tandartsen in het Tandheelkundig Instituut, Sorbonnelaan 16, Utrecht. Aanvang 20.00 uur.
- * 22 november**
Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, 9713 AV Groningen. Thema: 'Het kaakgewricht, breed belicht. I'. Aanvang 20.00 uur.
- 29-30 november**
Congres 'Doping en Sport', Nationaal Instituut voor de Sportgezondheidszorg, Jaarbeurs Congreszaal, Utrecht.
- 30 november**
Algemene Vergadering Nederlandse Maatschappij tot bevordering der Tandheelkunde, Jaarbeurs congres- en vergadercentrum Utrecht.
- 8 december**
Endodontische dag, Ned. Ver. voor Endodontologie, Amsterdam. Inl. secr. J. M. Genet, Waalwijk 168, 4171 CJ Herwijnen (tel. 04188-1894).
- 14-15 december**
Symposium 'Infecties in hoofd en hals', Postgraduate training Centre for Mouth, Head & Neck Pathology, Congrespaleis, Brussel, België. Inl. mw. C. Renard, Hertog Janlaan 71-73, B-1080 Brussel, België.
- 1985
- * 31 januari**
Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Xerostomie'. Aanvang 20.00 uur.
- * 28 maart**
Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Het kaakgewricht, breed belicht. II'. Aanvang 20.00 uur.
- * 30 mei**
Klinische avond voor tandartsen in de collegezaal Tandheelkunde/Verloskunde, Ant. Deusinglaan 1, Groningen. Thema: 'Onderzoek- en onderwijsmarkt'. Aanvang 20.00 uur.

VERBETERINGEN

In het artikel van J. de Bruin en P. R. van Mens 'Het retromolare gebied van de mandibula en de distale begrenzing van de onderprothese' (Ned Tijdschr Tandheelkd 1984; 47-49) staat afbeelding 4 op bladzijde 48 ondersteboven.

In het artikel van L.O.P.J. Berghuis c.s. 'De betrouwbaarheid van de kogelsterilisator (Ned Tijdschr Tandheelkd 1984; 91: 199-204) is in tabel I de benodigde sterilisatietijd voor zout- of kogelsterilisator niet 5-10 min. doch 5-10 sec.